ಡಾ॥ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ಶಾಸನೋಕ್ತ ಗದ್ಯಾಣ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ, ಶಾಸನಗಳು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.[1] ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನವು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಗದ್ಯಾಣವೆಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಜನಾನುರಾಗಿಯಾಗಿದ್ದ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಈ ನಾಣ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳ ಮೂಲಕ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ, ಇದುವರೆವಿಗೂ ನಮಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವ ಯಾವ ನಾಣ್ಯದ ಮೇಲಾಗಲೀ ಗದ್ಯಾಣ ಎಂಬ ಬರಹ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಾಣದ ತೂಕ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ೫೨ ರಿಂದ ೬೦ ಗ್ರೇನ್ ತೂಕದ ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ನಾಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಗದ್ಯಾಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಾಣ, ಗದ್ಯಾ. ಅಥವಾ ಗ ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗದ್ಯಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳಿದ್ದುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ. ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಟಂಕಶಾಲೆಯ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗವೂ ಈ ಪ್ರಭೇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ :

ಅಂಬಿಲಿ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ದೇವಗಿರಿಯ ಸೇವುಣರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ.[2] ಇದರ ನಿಖರವಾದ ಅರ್ಥ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಅಂಬಿಲಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಗದ್ಯಾಣವಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಅರ್ಧಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ತುಳುನಾಡಿನ ಆಳುಪರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.[3] ಕಾಟಿ ಎನ್ನುವುದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಒಂದು ನಾಣ್ಯ. ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಧಕಾಟಿ ಎಂದರೆ ಈ ನಾಣ್ಯದ ಅರ್ಧಭಾಗ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗದ್ಯಾಣದ ಜೊತೆ ಸೇರಿದಾಗ ಇದರ ಅರ್ಥ ಏನೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ವಿಜಯನಗರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ.[4] ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕಾಟಿ ಎಂದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸ

1 ಡಾ॥ ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ : 'ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಕಲ್ ಡೇಟಾ ಆನ್ ನ್ಯೂಮಿಸ್‌ಮ್ಯಾಟಿಕ್ಸ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ', ಫ್ರಾಮ್ ಇಂಡಸ್ ಟು ಮೆಕಾಂಗ್ ವ್ಯಾಲಿ (ಸಂ. : ನೊಬೊರು ಕಾರಷಿಮ), ಮದ್ರಾಸು, ಪು. ೭೭–೮೬

2 ಸೋರ್ಸ್‌ಸ್ ಆಫ್ ಮಿಡಿವಲ್ ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ದಿ ಡೆಕನ್, ಸಂ. ೨, ಪು. ೬೨

3 ಪಿ. ಗುರುರಾಜಭಟ್ : ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ, ಪು. ೨೬೩

4 ಎಸ್. ಐ. ಐ., ಸಂ. ೪, ಶಾ. ೨೬೨

ಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲುಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣವೆಂದು ಕರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಕಟಕ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ಚಾಲುಕ್ಯ ಭೂಲೋಕ ಮಲ್ಲನ ಕೊಂಡುಗಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ.[5] ಕಟಕ ಎಂದರೆ ಕೋಟೆ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧದ ನೆಲೆ. ಅಂತಹ ಕಡೆಗಳಿಂದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆ ರೀತಿಯ ಗದ್ಯಾಣಗಳೇ ಕಟಕ ಗದ್ಯಾಣಗಳಿರಬಹುದು.

ಕಟಕಪ್ರಿಯ ಗದ್ಯಾಣ : ಈ ನಾಣ್ಯವೂ ಕೂಡ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ನಾಣ್ಯಕ್ಕೆ ಅತಿ ಸಮೀಪವಾಗಿಯೇ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ.[6] ಆದರೆ ಇದರ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಕೇಸರಿ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ಕ್ರಿ. ಶ. ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಕತೀಯ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ರಾಯಗಜಕೇಸರಿ ಮತ್ತು ದಾಯಗಜಕೇಸರಿ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕೇಸರಿ ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಇದು ಕಾಕತೀಯರ ಕಾಲದ ಗದ್ಯಾಣವಿರಬಹುದು.[7] ಅಥವಾ ಗದ್ಯಾಣದ ಮೇಲೆ ಕೇಸರಿ ಅಥವಾ ಸಿಂಹವಿದ್ದರೂ, ಆ ರೀತಿ ಕರೆದಿರಬಹುದು. ಹೊಯ್ಸಳರ ನಾಣ್ಯಗಳು, ಗೋವೆಯ ಕದಂಬರ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿಂಹವಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಗದ್ಯಾಣ ಅವರಿಗೆ ಸೇರಿರಬಹುದೇ ಎನ್ನುವ ಊಹೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಕೊಮಾರ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದನ್ನು ನಾವು ಕುಮಾರ ಗದ್ಯಾಣ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ, ರಾಜಕುಮಾರನ ಜನ್ಮದ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿರಬೇಕು. ಈ ಗದ್ಯಾಣವು ಗಂಗ ದೊರೆ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ ಪೆರ್ಮಾನಡಿಯ ಕೃಷ್ಣಾಪುರಂ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.[8]

ಕುಲೋತ್ತುಂಗ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಪೂರ್ವೀ ಚಾಲುಕ್ಯ ದೊರೆ ಕುಲೋತ್ತುಂಗನಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಗದ್ಯಾಣ.[9]

ಗಜಮಲ್ಲ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ದೇವಗಿರಿಯ ಸೇವುಣರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[10] ಯಾವ ನಾಣ್ಯದ ಮೇಲಾಗಲೀ ಗಜಮಲ್ಲ ಎಂಬ ಬರಹವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಾಹುತನ ಚಿತ್ರವಾಗಲೀ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಗಂಗನ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಖ್ಯಾತ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಗಂಗರಾಜನು ಈ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿದನೇ ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಹ ಬಂದರೂ, ಆ ರೀತಿಯ ನಾಣ್ಯ ಇದುವರೆಗೂ ದೊರಕಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಾಮ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ಗಂಗ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ ಪೆರ್ಮಾನಡಿಯ ಕೃಷ್ಣಾಪುರಂ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.[11] ಇದನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ, ಕಟಕದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯ ಅಚ್ಚು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಣ್ಯಗಳು ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಈ ಪದವು ಆ ರೀತಿಯ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಘಟ್ಟಿ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದರ ನಿಖರವಾದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ 'ಸಾಲಿಡ್'

---

5 ಎ. ಇಂ., ಸಂ. ೩೭, ಪೃ. ೧೮೯
6 ಅದೇ
7 ಪಿ. ವಿ. ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಾಸ್ತ್ರೀ : ದಿ ಕಾಕತೀಯಾಸ್, ಪು. ೧೩೯
8 ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ್ : ಗಂಗರ ಶಾಸನಗಳು, ಶಾ. ೧೨೨
9 ಎಸ್. ಐ. ಐ., ಸಂ. ೪, ಶಾ. ೯೬
10 ಟಿಪ್ಪಣಿ ೩ ನೋಡಿ
11 ಟಿಪ್ಪಣಿ ೮ ನೋಡಿ

ಎನ್ನುವ ಪದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಇದರ ಚಿನ್ನ ಶುದ್ಧವಾಗಿತ್ತೆಂದೂ, ಅಂದರೆ ನಿಜವಾದ ಚಿನ್ನದ ಗದ್ಯಾಣವೆಂದೂ ಇದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಘಟ್ಟಿ ವರಹ, ಘಟ್ಟಿ ಹಣ ಎನ್ನುವ ಪದಗಳೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಘಟ್ಟಿ ವರಹ ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಚಕ್ರ ಗದ್ಯಾಣ : ವಿಜಯನಗರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಸಿಗುವ ಈ ನಾಣ್ಯದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ.[12] ಯಾವ ವಿಜಯನಗರದ ನಾಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಚಕ್ರವೊಂದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಕ್ರವು ವೈಷ್ಣವ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ, ಶಂಖ ಮತ್ತಿತರ ಚಿಹ್ನೆಗಳೊಡನೆ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿಯ ಚಕ್ರದ ಚಿಹ್ನೆಯುಳ್ಳ ಗದ್ಯಾಣಗಳು ಇವಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಚಿಕ್ಕ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ನಾಣ್ಯ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಎರಡು ಗದ್ಯಾಣ ಮೌಲ್ಯದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದನೆಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ.[13] ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯದ ಒಂದು ಗದ್ಯಾಣದ ನಾಣ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತೋರಿಸಲು ಚಿಕ್ಕ ಗದ್ಯಾಣ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸಿರಬೇಕು.

ಚಿರವಿಧ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ಕ್ರಿ. ಶ. ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[14] ಆದರೆ ಇದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದು.

ತ್ಯಾಗಿ ಗದ್ಯಾಣ : ಪೂರ್ವೀ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸಾಮಂತರಾದ ಚಾಗಿ ಅಥವಾ ತ್ಯಾಗಿ ಮನೆತನದವರು ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗದ್ಯಾಣವಿರಬೇಕೆಂದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಇದು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ.[15]

ದೊಡ್ಡ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.[16] ಚಿಕ್ಕ ಗದ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಲಾದ ನಾಣ್ಯ ಇದೆಂದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ೧೨೦ ಗ್ರೇನ್ ತೂಕದ ಎರಡು ಗದ್ಯಾಣ ಮೌಲ್ಯದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಇವು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಚಿತ್ರವಿರುವ ನಾಣ್ಯ ೧೨೦ ಗ್ರೇನ್ ತೂಕದ್ದಾಗಿದ್ದು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಗದ್ಯಾಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ : ಪಾಟಿ ಅಂದರೆ ಹಳೆಯ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ, ಪಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣವೆಂದರೆ ಹಳೆಯ ಗದ್ಯಾಣ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ರಾಜನ ಮರಣಾನಂತರ ಹೊಸ ರಾಜನು ತನ್ನದೇ ಆದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಹಿಂದಿನ ರಾಜನ ಅಥವಾ ರಾಜರ ನಾಣ್ಯಗಳು ಹಳೆಯ ನಾಣ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಪಾಟಿ ನಾಣ್ಯಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವು ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದವು, ಏಕೆಂದರೆ ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದಾಗಿ.

ಪಾಂಡ್ಯ ಗದ್ಯಾಣ : ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಳುಪರು ತಮ್ಮನ್ನು ಪಾಂಡ್ಯ ವಂಶದವರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಪಾಂಡ್ಯಪಂಡಿತ, ಪಾಂಡ್ಯ ಧನಂಜಯ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅವರ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿಸಿದರು.[17] ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಾಣ್ಯಗಳು ಪಾಂಡ್ಯಗದ್ಯಾಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವು.

ಪೊನ್ ಗದ್ಯಾಣ : ಗದ್ಯಾಣವು ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯವೇ ಆದರೂ ಕೂಡ, ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ

---

12 ಎಸ್. ಐ. ಐ., ಸಂ. ೧೬, ಶಾ. ೨೪೦

13 ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ : ಕಾಯಿನ್ಸ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ, ಪು. ೧೬೦

14 ಹೈ. ಆ. ಸೀ., ಸಂ. ೧೩, ಶಾ. ೧೦

15 ಎಸ್. ಐ. ಐ., ಸಂ. ೧೦, ಶಾ. ೧೫೩

16 ಬಿ. ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್ : ವಿಜಯನಗರ ಶಾಸನಗಳು, ಸಂ. ೨, ಕೆಎಸ್. ೧೧೪೦

17 ಎಸ್. ಐ. ಐ., ಸಂ. ೭, ಶಾ. ೩೮೧

ಹೇಳುವ ಸಲುವಾಗಿ (ಬೆಳ್ಳಿಯ ರೂಪಾಯಿ ಎನ್ನುವಂತೆ) ಈ ಪದವನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.[18]

ಪ್ರಿಯ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ದೇವಗಿರಿಯ ಸೇವುಣರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.[19] ಇದರ ನಿಖರವಾದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ನಾಣ್ಯವಿದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸ ಬಹುದು.

ಬಾರಕೂರು ಗದ್ಯಾಣ : ಬಾರಕೂರು ತುಳು ನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜಧಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಟಂಕಶಾಲೆಯಿದ್ದು, ಈ ಟಂಕಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ ನಾಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಾರಕೂರು ಗದ್ಯಾಣವೆಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಟಂಕಶಾಲೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿತೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.[20]

ಬಾಹಿರ ಗದ್ಯಾಣ : ಬಾಹಿರ ಎಂದರೆ ಹೊರ ಗಡೆ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ, ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಅಥವಾ ಹೊರಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲಾದ ನಾಣ್ಯ ಗಳಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ.[21] ಅಂದರೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚೋಳ ಮತ್ತು ಇತರ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾಹಿರ ನಾಣ್ಯಗಳು ಎನ್ನುವ ಪದದಿಂದ ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಿರುದ ಗದ್ಯಾಣ : ಅನೇಕ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಹೆಸರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವನ ಬಿರುದಗಳೇ ಮುದ್ರಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ತನ್ನ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಬದಲು, ತನ್ನ ಬಿರುದುಗಳಾದ ತಲಕಾಡುಗೊಂಡ, ನೊಳಂಬವಾಡಿ ಗೊಂಡ ಮತ್ತು ಮಲೆಪರೊಳಗೊಂಡ ಎನ್ನುವ ಬಿರುದು ಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದನು. ಆಳುಪರು ಪಾಂಡ್ಯ ಪಂಡಿತ, ಪಾಂಡ್ಯ ಧನಂಜಯ ಎನ್ನುವ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ನಾಣ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿಸಿದರು. ವಿಜಯನಗರದ ಇಮ್ಮಡಿ ದೇವರಾಯನು ಗಜಬೇಂಟೆಕಾರ ಎನ್ನುವ ಬಿರುದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಬಿರುದುಗಳಿರುವ ಗದ್ಯಾಣ ಗಳಿಗೆ ಬಿರುದಗದ್ಯಾಣ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು.[22]

ಮತ್ಸ್ಯ ಗದ್ಯಾಣ : ತುಳುನಾಡಿನ ಆಳುಪರ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಮತ್ಸ್ಯದ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಮೀನ ಲಾಂಛನೋಪೇತಃ' ಎಂದೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದುದ ರಿಂದ ಈ ಗದ್ಯಾಣಗಳು ಆಳುಪರ ನಾಣ್ಯಗಳಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಾಮಂತ ರಾಜರುಗಳು ಆಳು ತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ನಾಣ್ಯಗಳು ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ನಾಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಆ ರಾಜವಂಶದ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಅವು ಮತ್ಸ್ಯಗದ್ಯಾಣಗಳಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ವಿಲ್ಲ.

ಮಂಗಳೂರು ಗದ್ಯಾಣ : ತುಳುನಾಡಿನ ಮಂಗ ಳೂರು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ನಗರವಾಗಿ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಟಂಕಶಾಲೆಯಿದ್ದಿತು. ಈ ಟಂಕಶಾಲೆ ಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾದ ನಾಣ್ಯಗಳೇ ಮಂಗಳೂರು ಗದ್ಯಾಣಗಳು.[23]

ಪ್ರತಾಪ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ.[24] ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆ ಹರಿಹರನು 'ವೀರ' ಎನ್ನುವ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಪ್ರತಾಪ' ಎನ್ನುವ ಬಿರುದನ್ನು ತನ್ನ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಾಣ್ಯ ಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಾಪ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಬಂದಿತು. ಇದನ್ನೇ ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕನು ಪರ್ತಬ್ ಎಂದೂ ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

18 ಅದೇ, ಸಂ. ೧೫, ಶಾ. ೩೨೫

19 ಟಿಪ್ಪಣಿ ೨ ನೋಡಿ

20 ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ್ : ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ಸೌತ್ ಕೆನರ, ಪು. ೨೭೭

21 ಅದೇ, ಪು. ೨೯೦

22 ಎಸ್. ಐ. ಐ., ಸಂ. ೪, ಶಾ. ೬೮೮, ೯೪೩, ೯೪೪

23 ಟಿಪ್ಪಣಿ ೨೦ ನೋಡಿ

24 ಎಸ್. ಐ. ಐ., ಸಂ. ೧೬, ಶಾ. ೩೨೫

ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಾಪ ಎನ್ನುವ ಬರಹವಿರುವ ಗದ್ಯಾಣಗಳೇ ಪ್ರತಾಪ ಗದ್ಯಾಣ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವು.

ಪಟ್ಟವಮ ಗದ್ಯಾಣ : ರಾಜನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಮಯದ ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನೇ ಜನರು ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.[25]

ರಾಯ ಗದ್ಯಾಣ : ದೇವಗಿರಿಯ ಸೇವುಣರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[26] ರಾಜನಿಂದಲೇ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಗದ್ಯಾಣವಿದಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಇತರರೂ ರಾಜನಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತು.

ರೇಖ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.[27] ಇದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇದು ಜನಾನುರಾಗಿಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ರೇಖ ಪೊನ್, ರೇಖ ಚಕ್ರ ಗದ್ಯಾಣ, ರೇಖ ಘಟ್ಟಿವರಹ ಗದ್ಯಾಣ ಎನ್ನುವ ಪದಗಳೂ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ. ರೇಖ ಎನ್ನುವುದು ಕೆಲವು ಸಾರಿ ರೇಖೈ ಎನ್ನುವ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶ.

ಲೊಕ್ಕಿ ಗದ್ಯಾಣ–ಲೊಕ್ಕಿಗುಂಡಿ ಗದ್ಯಾಣ : ಲೊಕ್ಕಿಗುಂಡಿಯು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ನಗರಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಟಂಕಶಾಲೆಯು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಲೊಕ್ಕಿ ಗದ್ಯಾಣ ಅಥವಾ ಲೊಕ್ಕಿಗುಂಡಿ ಗದ್ಯಾಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೪೨ರ ಚಾಲುಕ್ಯ ಇಮ್ಮಡಿ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ ಕುರಹಟ್ಟಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಲೊಕ್ಕಿಯಚ್ಚಿನ ಗದ್ಯಾಣ' ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.[28] ಅಚ್ಚು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಟಂಕಶಾಲೆ ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯ ಎಂಬ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳೂ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಲೊಕ್ಕಿಯಚ್ಚಿನ ಅಂದರೆ ಲೊಕ್ಕಿಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಟಂಕಶಾಲೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಲೊಕ್ಕಿ ಶ್ರಾಹೇಯ ಗದ್ಯಾಣ ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು.[29] ಶ್ರಾಹೇಯ ಎಂದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ, ಇವು ಪಾಟಿನಾಣ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುವು. ಅಂದರೆ ಲೊಕ್ಕಿಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಗದ್ಯಾಣಗಳು ಮುದ್ರಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ವರ್ತಕ ಗದ್ಯಾಣ : ಇದು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ.[30] ನಾವು ಆಗಲೇ ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ ರಾಜನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ವರ್ತಕ ಶ್ರೇಣಿಗಳೂ, ಸಾಮಂತರೂ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾವಿಮೋಜ ಎನ್ನುವವನು ನವಿಲಚ್ಚಿನ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಲೊಕ್ಕಿಯಚ್ಚಿನ ನಾಣ್ಯಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ರಾಜನಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಷಯ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿದೆ.[31] ಆದುದರಿಂದ ವರ್ತಕ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಂದ ಮುದ್ರಿಸಿದ ನಾಣ್ಯಗಳೇ ವರ್ತಕ ಗದ್ಯಾಣಗಳಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ವರಹ ಗದ್ಯಾಣ : ವರಹ ಮತ್ತು ಗದ್ಯಾಣ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಮೌಲ್ಯದ ನಾಣ್ಯಗಳೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿ. ವಿಜಯನಗರದ ಮಿರ್ಲೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವರಹ ಗದ್ಯಾಣ ಎನ್ನುವ ಪದ ಮೂರು

---

25 ಅದೇ, ಸಂ. ೪, ಶಾ. ೧೩೨೯

26 ಎ. ಕ., ಸಂ. ೮, ಸೊರಬ ೨೬೨

27 ಎಸ್. ಐ. ಐ., ಸಂ. ೧೬, ಶಾ. ೭೮೧

28 ಅದೇ, ಸಂ. ೧೫, ಶಾ. ೨೨

29 ಅದೇ, ಸಂ. ೯, ಭಾ. ೧, ಶಾ. ೧೬೪

30 ಎ. ಇಂ., ಸಂ. ೩೭, ಪು. ೧೮೯

31 ಟಿಪ್ಪಣಿ ೧೩ ನೋಡಿ, ಪು. ೭೯

ಸಾರಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.[32] ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ೧೫೧೪ರ ಕಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮದ ಕಂದಾಯವು ೧೩.೦ ಗದ್ಯಾಣಗಳು ಮತ್ತು ೨ ವರಹಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[33] ವರಹ ಮತ್ತು ಗದ್ಯಾಣಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ ಮೌಲ್ಯದ ನಾಣ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಏಕೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಂಜಸವಾದ ಉತ್ತರ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನಗಳು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಸಮಕಾಲೀನ ಜನರು ಈ ಗದ್ಯಾಣಗಳಿಗೆ ಏನು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು, ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವೇನು ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಶೋಧನೆ ಇನ್ನೂ ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಇದು ಮುಂದುವರಿದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ ಹೊಸಬೆಳಕು ಬೀಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

---

32 ಎ. ಕ., ಸಂ. ೫, ಕೃನ. ೯೨
33 ಅದೇ, ಸಂ. ೩, ಸಂ. ೨೦೭